

Besuch bei Goethe. – (37) Hugo von Basseville, franz. Gesandtschaftssekretär beim Vatikan. Ermordet am 13. Januar 1793. Reinhard schrieb *Basseville's Schatten, Im Angesicht von Rom*, ein Gedicht, das Angriffe auf den Papst enthält. – (38) Paulus Usteri, 1768–1831, schweizer Staatsmann, Gelehrter und Publizist, vornehmlich Botaniker, bekannt mit Alexander von Humboldt. Interessierte sich für die franz. Revolution, gründete 1795 in Leipzig eine Verlagsbuchhandlung, wo er 1795–1797 die *Klio* herausgab (18 Hefte), die sich hauptsächlich mit der franz. Revolution befassten. – (39) Emanuel Joseph Graf Sieyès, 1748–1836, Abbé, einer der wichtigsten Männer der franz. Revolution. Mitglied des Convents, schrieb *Que est-ce que le tiers-état*, (1789), unterstützte Napoleon am 18. Brumaire (9. November 1799); unter Napoleon später ohne Einfluss im Senat. Mitglied der Académie française. – (40) Ferrand, Statsverordneter von Paris, Mitglied des Jakobiner Klubs.

(41) Ernst Florens Friedrich Chladni, 1756–1827, Jurist und Naturwissenschaftler, hielt Vorträge überall in Europa, Erfinder der Glasharmonika. Goethe beschäftigte sich mit den sternartigen Figuren, die entstehen, wenn man eine mit Sand bestreute Glasplatte mit einem Bogen streicht (Chladni's Klangfiguren). Chladni sprach mit Goethe am 26. Januar 1803. Goethe schätzte ihn sehr. So z.B. an C. L. F. Schultz 1829: » ... Was meiner Farbenlehre eigentlich ermangelte, war, dass nicht ein Mann wie Chladni sie ersonnen oder sich ihrer bemächtigt hat ...« *Goethes Werke*, Weimarer Ausgabe, IV. Abteilung, Bd. 45, S. 311.

UNGDOMSBREVE FRA HERMAN BANG TIL FASTEREN OLIVIA HASSING OG TIL FÆTTEREN JOHANNES HASSING

Professorinde Olivia Hassing (1829–1908), enke efter lægen professor Morten Mortensen Hassing (1813–1863), havde hverken før 1878 eller senere noget særligt nært forhold til sin forældreløse, ekscentriske nevø Herman Bang. Hendes søn, den senere læge, H. B.'s et år yngre fætter Johannes Hassing (1858–1925), endnu mindre. Hans mange spørgsmålstejn over følgende ord i brev nr. 1 viser ingen kærlige følelser [om rentebetaling]: ellers vil det være mig saa svært at modtage dem [pengene]. Du maa gerne se regnskabet over pengene. – Hans skepsis var alt for berettiget. Trods god vilje fra H. B. blev pengene – dengang en mindre formue – aldrig betalt tilbage. Lånet var fatalt, fordi det uden tvivl var med til at skille H. B. fra hans nærmeste familie. Derfor medtages H. B.'s kvittering.

Realkommentarer skulle ikke være nødvendige, udover måske oplysningen om, at Oluf er H. B.'s fætter, den medicinske student Oluf Lundt Bang Hassing (1856–1881), og at Hennings er skuespillerinden Betty Hennings' mand, komponisten og musikforfatteren Henrik Hennings (1848–1923).

Brevenes vidnesbyrd om isolation, selvmords- og emigrationstanker og om forfølgelse taler deres tydelige sprog. De usædvanligt velskrevne breve peger hen på den snart efter eksklusive skribent. Starten var besværlig.

Efter Olivia Hassings død gik arven til datteren Sophie Marie gift med læge Borries i Køge. Efter hende overtog datteren Elna Borries dem.

Hun ægtede civilingeniør Poul Flindt, som efter hustruens død blev den sidste ejer af brevene. Da jeg i 1965 havde udgivet en mindre samling Herman Bang-breve, satte han sig i forbindelse med mig. Da han ikke havde livs- arvinger, deponeredes brevene i 1966 på Det Kgl. Bibliotek.

Carl Johan Frederiksen

Valkendorfs Kollegium Tirsdag Nat 8.-5.-1878.

Jeg véd intet smerteligere end en Selvbekjendelse, der tildels maa være en Selvanklage, og tunge Timer er gaact hen, inden jeg har formaaet at beslutte mig til at skrive disse Linjer til dig, kjære Tante Olivia, Linjer, der, naar du har læst dem, maaske vil bevirke, at du dømmes mig anderledes end nu. Men hvorledes du end dømmes mig, beder jeg dig paa Forhaand give mig dit bindende Ord, at dette bestandig og ubrødeligt maa blive mellem os. Og endnu et. Naar jeg i dette Øjeblik skriver netop til dig, da er det, fordi jeg ikke har glemt den Kjærlighed, Fader nærede til dig, og du til ham. Lad da denne Kjærlighed være levende hos dig, naar du læser disse Ord fra hans Søn.

Det er overflødigt at fortælle dig, at jeg har gennemgaaet meget. Et Men- neskes Liden tilhører ham selv – hans Lykke er fælles. Der var et Øjeblik i mit Liv, hvor jeg havde blandet Giften i mit Glas – jeg ønsker i denne Time, at Modet ikke havde svigtet mig den Gang, thi Naturer som min er maaske overflødige i Verden. Men ligemeget! Lad os ikke tale om det, som jeg ikke havde Mod til at gjøre. Jeg havde desværre Mod til at glemme mig selv og glemme, at jeg havde Pligter, uagtet jeg ikke havde noget Maal. Altid lige- gyldig for Økonomi, blev jeg nu aldeles hensynsløs, og da jeg opgav Haabet, det eneste Haab, jeg havde tænkt mig for mit Liv, kastede jeg mig ind i en hensynsløs Hvirvel af Lediggang og forskjelligartede Fornøjelser. Jeg fordrer ikke, at du skal forstaa, at man kan gaa saaledes fra det ene Extrem til det andet, men jeg beder dig undskylde det i Kraft af min Sorg, min Skuffelse og min Ungdom. Var mine Ord blot halvt saa varme som mine Følelser, hvis de formaaede blot at sige lidt af alt det, jeg har lidt. Denne Tid varede imidlertid ikke længe – dertil er jeg for fattig. Men den varede længe nok til, at jeg fuldstændig derangerede mine Pengeaffærer. Efter lang Tids Kamp hen- vendte jeg mig til Onkel Michael og fik Lov til ved Hjælp af nogle Penge af min Sparekassebog at betale noget. Men Onkel og jeg forstaa hinanden alt for slet. Jeg kan ikke forstaa en Natur som hans, og han forstaa endnu mindre mig. Nini, der var fortvivlet over disse Pengeforviklinger og i Aanden saa noget andet og mere end der virkelig var, holdt mig tilbage. Jeg sagde derfor ikke alt. Jeg havde Grund til at haabe, at jeg senest i denne Maaned vilde faa Indtægter, der vilde kunne dække det manglende. Jeg tog desværre kun altfor meget Fejl. Dels kom disse Indtægter ikke og dels vedblev mit Liv at være trykket af disse Pengeforhold, der tyngede mig desto haardere, fordi jeg altid var syg. Naar man dog ingen Ende sér paa saadanne endeløse Forlegenheder, fristes man kun altfor let til at lade alt gaa sin skjæve Gang. Der maa derfor en Ende derpaa. Mit Helbred, min Arbejdskraft, mit hele Liv gaar til Grunde

i denne Levemaade, der gaar hen under et saadant Tryk. Hvor vilde jeg ikke ønske, du forstod mig ret i dette Øjeblik! Jeg tror, at du har nogen Tillid til mit Talent, noget Haab for min Fremtid. Det drejer sig om denne Rest af en Fremtid, ikke fordi det er Vexler eller sligt, der skal betales – det er Skræddere, Portneren, Urtekræmmer, Skomager, Kammerater o:s:v: – men fordi jeg ikke kan arbejde, naar ikke min Tanke er fri for evige Sorger af denne Art. Jeg beder dig tro mig og fremfor alt tro, at jeg baade vil naa at gjøre alt ved mine kjedsommelige Studier og i Sommer fuldende noget af det Arbejde, jeg har under Hænder. Der er noget i mig – maaske noget af et stort Talent endogsaa, og du skulde aldrig fortryde hvis du hjalp mig udover disse Vanskeligheder. Og selv om jeg aldrig blev til noget, saa har jeg lidt saa meget og trænger nu saa meget til Ro. Vil Du love mig, uden at sige det til noget Menneske, hvad tre véd, véd alle, og jeg véd ikke, hvorledes jeg skulde udholde Onkels brutale Vrede eller stakkels Nínis Fortvivlelse! – at laane mig 500 Kr. Jeg ved alt for godt, at det er en meget stor Sum, og at jeg maaske ikke kan betale den, før jeg selv bliver myndig, men jeg beder dig for min egen Skyld, at jeg maa faa Lov til at betale de sædvanlige Renter af Pengene, ellers vil det være mig saa svært at modtage dem. Du maa inderlig gjerne se Regnskabet over Pengene. Jeg vil ikke bede dig mere. Jeg tror selv, at du vil opfylde min Bøn, og min Taknemmelighed vil være for stor til at den kan udtrykkes i Ord. Jeg vil ikke blive lykkeligere men dog roligere.

Men det værste er, at jeg maatte have nogle af Pengene strax. Jeg havde indtil idag haabet at faa Pengene uden at bede nogen af Eder om en saa stor Tjeneste. Dette Haab svigtede uventet – ligesom saa mange andre og der [det] er derfor den yderste Tid. Skrædderen i Sorø skal nemlig have sine Penge strax paa Lørdag, da han ellers skriver til Onkel, og saa er det hele spild. Jeg véd meget godt, at du ikke har mange Penge i denne Tid, men jeg rødmer, idet jeg skriver det, du kunde maaske ved rent ud at sige, at du maatte hjælpe en, faa dem hos den Prokurator, thi jeg maa desværre have Pengene paa Fredag. Vær ikke vred! Du ved ikke, hvor mange Taarer dette Brev har kostet – faar jeg imorgen intet Svar, venter jeg Pengene paa Fredag. Send derfor intet Svar imorgen – sig intet og døm ikke for haardt.

Din Herman.

[udateret brev, tillæg til brevet fra V. Kollegium 1878]

Hvis det er dig det samme, og du ligesaa godt kan sende Pengene imorgen, da vil jeg naturligvis kun være lykkelig. Men send mig ellers intet Svar imorgen, thi jeg tør ikke læse det og det volder mig en frygtelig Angst. Jeg stoler paa din Hjælp og paa din *Taushed*. Din H.B.

Send saa Pengene *Fredag Morgen*.

9.–5.78

[1878]

Til Torsdag
Hr. Overretssagfører Jacobsen!

Da jeg ikke var saa heldig, at træffe Dem hjemme nu, og nødigt vil ulejlige Dem den lange Vej ud til mig i Eftermiddag skriver jeg disse Linier,

for at spørge Dem om De imorgen Formiddag kan udbetale Overbringeren af en Anvisning 500 Kr. for mig. En ung nær Slægtning har henvendt sig til mig med Anmodning om at laane denne Sum af mig, og da jeg troer at jeg ved at opfylde hans Bøn kan redde ham fra at falde i daarlige Hænder, anseer jeg det for rigtigt at gjøre det. Jeg havde ønsket at give Dem en nærmere Forklaring desangaaende, men den kan opsættes til De har faaet mine Sager ordnede. Vil De forlange en Qvittering af ham og lade som om De troer, at Pengene ere til mig selv og kun afhentes af ham.

Med særdeles Agtelse
O. Hassing
født Bang.

Valkendorfs Kollegium

Fredag Middag [10-5-1878]

Jeg véd, kjære Tante Olivia, at det her kun nytter lidt at takke i Ord. Her maa det være Fremtiden, der maa takke dig. Du tager Fejl, naar du taler om, at jeg maaske knap gad læse dit Brev: jeg har læst det mange Gange, og der er saa meget deri, om hvilket jeg vil tale med dig, ikke for at undskylde mig – det gjør jeg ikke, men for at spørge dig om saa mange Ting. Men jeg vil først komme om et Par Dage, og indtil da vov at tro, at du ikke har skrevet forgjæves. Imidlertid, Du har Ret, det er svært at tro paa min Fremtid. Mit Liv er mærket af en forfærdelig Gaade, og Løsningen hviler hos dem, der har fundet Fred. Levvel og tænk overbærende om
Herman.

Beviset for Laanet skal jeg bringe, naar jeg kommer.

Fuldmagt fra *Olivia Bang*:

Overbringeren af disse Linier, stud. polit. Herman Bang, har min Fuldmagt til i mit Navn at hæve og kvittere for 500 kroner, fem hundrede Kroner.

O. Hassing
født Bang

Kjøbenhavn, d: 9de Maj 1878

[På bagsiden kvitterer Bang:]

Ovenstaaende 500 Kr. modtaget d. 10/5.78.

Herman Bang

Fra Olivia Hassing:

Løverdag, D. 11te Maj [1878]

Til Overretssagfører Jacobsen!

Jeg kan ikke lade at underrette Dem om, at jeg ved min Hjemkomst fra Dem idag fandt Brev fra min Neveu, med Tak for Pengene. Det har trøstet

og glædet mig meget, og jeg vil nu nære det bedste Haab om, at jeg har handlet rigtigt i at opfylde hans Bøn. Med hjertelig Tak for Deres Deltagelse og Taalmodighed forbliver jeg

med megen Agtelse
Deres O. Hassing.

[Herman Bangs kvittering for de 500 Kr.]:

Jeg undertegnede, Herman Bang, har modtaget af Fru Olivia Hassing et Laan stort 500 – femhundrede Kroner at tilbagebetale 1. Maj 1882 og indtil da at forrente med 5 pc. p: anno at betale i Juni og December Terminer.

15. Maj 1878

Herman Bang.

N.B..[Se brev fra 1879 og brevet *Fredag*],

Kære Tante Olivia!

Det er mig aldeles umuligt at komme idag og imorgen, thi jeg kan ikke lade være at skrive idag – den stærke Feber og fuldstændige Afslappelse hvoraf jeg et Par Dage har lidt har gjort mig Arbejdet umuligt, og den næste Artikel *maa* lykkes. Bed dertil – men jeg er saa ængstet og fortrykt, at jeg næsten ikke tør haabe det. – Hvad jeg skal betale er ikke Regninger, men tredive Kroner i Husleje, ti Kroner til Portneren og lidt til Udgifter i denne Maaned indtil den første. Og Huslejen skulde jo egentlig være betalt til den første. Saasomt min Feuilleton er færdig – kommer jeg. Gid jeg nu maatte kunne arbejde roligt, men jeg kan i disse Dage slet intet. Hvor Livet dog er en sørgelig Komedie.

Din
Herman

[Også fra kollegietiden]:

[nov. 1879]
Tirsdag

Efterat have gjort alt, hvad der stod i min Magt for at gøre Udveje til Flytning og Leje, og endogsaa forgæves bedt om Forskud paa Gage, hvad man aldrig tilstaar den første Maaned, maa jeg som sidste Nøddanker bede dig Kære Tante Olivia, laane mig en lille Sum saa meget du kan undvære for at jeg dog kan betale Lejen og sligt. Jeg har jo i to Maaneder intet. Du kan faa Pengene tilbage i Slutningen af Dec. Vær ikke vred, kære Tante, men jeg véd virkelig ikke hvad jeg skal gøre og jeg kan ikke længere opsætte at flytte.

Jeg er endnu paa Kollegiet.

Din
Herman.

[Efteraar 1879]

Fredag

Himlen være lovet, kære Tante Olivia, at alt gik, som det gik. Jeg er nu engageret med 150 Kr. om Maaneden, for hvilken Sum jeg kun skal levere en Artikel om Ugen. Vær glad med mig – jeg var saa træt og saa fortvivlet over min usikre og uklare Stilling. Lad mig desuden her, hvor jeg synes at være naaet i Havn, have Lov at takke dig, du som bragte mig over et af de vanskeligste Punkter i mit Liv. Det vilde være mig en stor Lykke, om jeg kunde begynde nu uden Mindelser fra dette sidste halvandet Aar. Men isaafald skulde der lægges 200 Kr. til de fem, jeg allerede skylder dig, og jeg faar derfor sé at ordne mig med Flytning og alt. Heldigvis ved en maanedlig Afbetaling kan jeg snart blive færdig. Farvel, kære Tante Olivia og tak for den Deltagelse du i disse Dage har vist mig.

Din
Herman.

[udateret brev, ca. 1880–81. Ses af H. i Herman]

Jeg har henvendt mig til Aksels gode Hjerte. Jeg vender mig endnu en Gang til Dit. Det er en Almisse jeg beder, men saasandt jeg skal komme over denne frygtelige Tid, saa send mig den strax, hvor lille du end vil. Jeg kan ikke mere. Min Tillid og min Taalmodighed er ude.

Herman.

[ca. 1. September 1881]

Kære Tante Olivia!

Jeg ved ikke, hvorfor jeg ikke besøgte Oluf, mens han var syg – jeg vidste ikke, han var døende, og jeg syntes ikke, jeg havde *Ret* til at komme til hans Dødsleie. Men jeg *har* Ret til at forstaa din Sorg, Jeg ved, at det er i Dage som disse, at al Livets Kummer samler sig til Bjerger, jeg forstaa, hvad man lider, og jeg har ingen Trøst. Ingen, Tante, uden den, at dette Liv ikke er lykkeligt, og at vor Sorg over dem, som gaar bort, derfor altid er en daarlig Egoisme.

Der vil komme en Tid, hvor Takken over, at din førstefødte Søn aldrig havde gjort dig andet end Glæde, vil mildne dit Savn – indtil da maa de andres Kærlighed gjøre det.

Lev for *dem*. Tusind Hilsener

fra
Herman

[Oluf Lundt Bang Hassing, stud. med. f. 17/9. 1856, død 25/8. 1881].

[September 1881]
[dat. af Johs. Hassing]
Tirsdag.

Jeg skriver, kære Tante Olivia, dette paa sengen og kan knap se ud af Øinene. Det gør mig mer ondt end du tror, at Jeg ikke heller idag kan være sammen med Jer, men mine Tanker er hos dig. Tænk kun ét, at dette Liv er saa trist, at den er den lykkeligste, som er blevet fritaget for at leve det, fritaget imens han endnu var god og endnu havde mange Haab. Gid du maa komme nogenlunde over disse tunge Dage.

Din
Herman

[NB: Efter »Haabløse Slægter«]

Min Stilling ærligt er den:

Ulykkelige Omstændigheder har gjort min Stilling ved »Natt« truct. Man har sagt mig, at den nu (efter haabløse Slægter o:s:v:) hang i en eneste Uforsigtigheds Snor. At mit private Liv ikke turde give mindste Anledning til Omtale. Dette vil ske, hvis jeg ikke kan redde dette. Jeg har som sagt gjort, hvad jeg kunde for at arbejde mig Pengene til, men min Hjerne taaler ikke mere forceret Arbeide. Jeg har derfor ikke kunnet skaffe Pengene.

Jeg kunde ikke. Til hvad Nytte?

Kan ikke gaa til Onkel, men atter bringe Sagen til Bierring, og saa er det jo forbi.

Herman.

[Natt.: Nationaltidende]

[uden modtagernavn, formodentlig Johannes]

[NB: Efter »Haabløse Slægter«]

Du tager i dette Tilfælde Feil. Min Stilling taaler intet Slag, og dette Slag vilde komme uforskyldt. Man har sagt mig, at jeg nødvendigt maatte skaffe disse Penge. Hvertill tror du vel, de skulde bruges. Nu idag Klokken tolv – –

Du skriver, jeg skal raadspørge en Læge. Hvorfor? For at han skal anbefale Ro. Og hvorfra skulle jeg tage Ro?

Jeg spørger dig endnu en Gang, om du vil hjælpe mig. Men at tale til nogen om denne Bøn er det samme som ikke at opfylde den.

Hvor skal min Vei gaa, naar jeg har tabt min Stilling? Jeg har i den sidste Maaned været saa syg, at jeg ikke har kunnet fortjene mer end det nødvendigste.

Vidste du, hvorledes jeg levede, vilde du vide, at dette er en virkelig Hjælp. Lad Pigen faa blot et mundtligt »Ja« eller »Nei«, men de 60 Kroner skulde bruges Klokken tolv.

Herman

[udateret Brev fra H.B., men med tilføjelse af Johs. Hassing: ca. 1881]

Kære Johannes!

Jeg ved vel, det ikke kan nytte, jeg skriver, men jeg vil det dog. Det var ikke, skulle ikke være nogen *Fornærmelse*. Men jeg havde givet dig al Forklaring, jeg havde. Jeg modtog Gage igår: af 294 Kroner fik Jeg, da alt var afdraget, og Husleie betalt – 13 Kroner at leve af. Det var 80 til Sessionen, 60 til Skatter for to Kvartaler, 50 til Ferslev o:s:v. Alt dette vidste jeg – men en Samtale mellem os vilde være ørkesløs og lige pinlig for os begge. Derfor er alt bedst som det er. Jeg forsøger nu at tjene de 200 Kroner. Dig beder jeg ikke være vred. Jeg er jo vant til at frygte som nu fra Dag til Dag og dog maatte arbeide.

Hils din Moder.

Og endnu en Gang vær ikke vred. Jeg vilde saamænd ikke fornærme dig. Tilgiv Skriften men jeg ryster idag saa skrækkeligt paa Haanden.

Herman.

d: 28de Sept. 1881

Kære Tante Olivia!

Hvorfor I endnu bestandig intet har set til mig? Jeg ved det ikke selv eller jeg ved det. Mit Liv har i den sidste Tid været frygteligt: man har villet ødelægge min Stilling, min Fremtid, alt. Hvad man sagde, var Løgn, men der lyves saa længe, til der i Løggen synes et Gran af Sandhed. Og der er intet, intet, slet intet Felt af mit stakkels Liv, som man nu ikke bagtaler. Nu er jeg frikendt for denne Løgn, men om et Par Maaneder vil man opfinde en ny – og min Stilling hænger i en eneste Uforsigtigheds Traad. Jeg har jo ikke haft en rask Time i dette Aar, lige syg hjemme og ude, lige syg aandelig og legemlig. Det har været mit Liv. Jeg har nu under Arbeide et Bind Noveller – tolv Timer sidder jeg her ved Bordet om Dagen. Men *tabe maa* jeg dog i Kampen: paa Hotel Royal taaler man intet mere! en eneste Henvendelse til dem deroppe om Penge, og jeg er fortabt. Jeg lever her stille, roligt, men paa min Reise i Sommer blev jeg syg i Hamburg: maatte blive der og laane en Sum for at bo og komme hjem. Dette svæver over mit Hoved! det vil ødelægge mig, og jeg kan ingen Maader sé til at hjælpe. Det vil sige, naar jeg faar Tid. Jeg har i Sinde at give en Række Oplæsninger i s[j]ællandske Byer. De vil give mig Penge men for sent. Jeg ved det, jeg har misbrugt din som alles Godhed, derfor staar jeg alene og vil falde alene – men kunde du give mig dette si[d]ste Bevis paa din Godhed, give det til et Menneske, som kun holder sig fjernt fra Jer, fordi han ikke *kan* komme til Jer, før han har oprettet meget – selv tror jeg, jeg er syg og træt i en Grad, saa det nu maatte kunne gavne. Frugten af mine Oplæsninger skulde være Tilbagebetalingen.

Jeg bringer ind i dit Sind, der sørger over en død, Sorgen over en levende, som du aldrig ser, men som er ulykkeligere end alle, som døde. Svar mig

med Taushed – eller med hint andet svar. Til dig gaar jeg ikke. Om jeg kan blive her eller maa rejse hvorhen? Det afgøres nu.

Gør det, gør det.

Hver Gang, jeg har læst op, skal jeg afdrage – –

Det er 170 Kroner.

Herman.

Frederiksborggade 28 1. sal

Det er maaske et koldt, et meningsløst Brev – men jeg er saa begrædelig tom, saa begrædelig fortrykt.

[udateret af Bang, men med tilskrevet 1881]

[1881]

Kære Johannes!

Tak for dit Kort. Jeg skal forsøge at forklare dig alt dette. Gid min Forklaring maatte tilfredsstillе dig, skønt jeg er saa træt iaften som nogensinde. Jeg har allerede skrevet til din Moder – maaske vil du forstaa, at jeg maa have anset Sagen for alvorlig, naar jeg har vendt mig til hende efter alt dette. Den er det, og det er min Stilling, jeg værner om. Ser du, for en Maaned siden, da jeg sygere, med svagere Hjerne end før, mere træt end nogensinde vendte hjem fra min Reise til alle mine gamle Kvaler og Lidelser, da var jeg saa mæt af denne sørgelige Tilværelse, at jeg indgav min Demission til Bierring. Alle Skridt var gjorte, jeg vilde i Vinter have levet i en jysk By for til Sommer at rejse bort for bestandig. Det havde vistnok været det bedste for alle. Men nu er det umuligt. Mine Fjender havde under min Fraværelse ikke blot opfundet Rygter, som krænkede mit dybeste Privatliv, de havde mere end det, villet ødelægge mit offentlige Liv ved at opdigte en Fortælling om en Bestikkelse, som blev troet uden Skygge af Bevis. Jeg maatte værne om mit Navn, og nu har Rygtets Ophavsmand, Hr. Henrik Hennings, maattet erklære, at han har løiet. Ser du straks efter en saadan Sag kan man ikke opgive sin Kamp, selvom man tørster efter Ro, og jeg *maa* blive. Men jeg kan kun blive under ordnede Forhold – en eneste Uforsigtighed vil lade mig miste alt. Og denne Uforsigtighed *er allerede begaaet*. Det er for nu at raade Bod paa dette, at jeg har arbeidet Dag efter Dag saa meget, jeg har kunnet, men jeg er ikke mere den gamle, kan ikke længere udrette alt, hvad jeg formaaede før. Sygdom har hindret mig, og Betalingsdagen er kommet uden at mine Arbeider er bleven færdige. Men kan jeg ikke betale, *falder* jeg. Du tager imidlertid fejl, hvis du tror, her er Tale om Veksler, her er kun Tale om den smaa Gæld, som kompromitterer mig stærkest; som Ferslev aldrig tilgiver.

Med lad mig spørge dig, Johannes, vil du ikke forstaa mig? Hver Skilling skal jeg sende dig kvitteret Regning for, hver Skilling, saa sandt jeg lever. Sagfører Richter kunde sige, at jeg i den Henseende intet holder bag Lyset – men hvortil skal vi *tale*? Jeg ved det ikke, jeg *kan* ikke tale med dig. Er det for at, jeg skal slaa Øinene ned – saa Gud give, du saa mig i dette Øie-

blik, du vilde se, det var ikke nødvendigt. Jeg er saa nedbøiet man kan være, saa sorgtung, at din Moder næppe vilde kende mig igjen. Fremmed er jeg blevet for Jer alle, alles altid fremmede – kan du da ikke forstaa, at naar jeg efter min Oplæsning i Næstved bringer de første Penge, da kan jeg komme selv, men nu – befri mig derfor. Det var den samme Følelse, som holdt mig borte fra Olufs Dødsleie – mine Tanker var der saa ofte, men jeg kunde ikke gaa der – jeg var det ikke værd. Tro mig, jeg søger paa mange Maader at gøre godt, hvad I maaske mener, jeg har forbrudt, hvad jeg *har* forbrudt. Jeg kan intet sige dig i en Samtale, som her ikke staar, slet intet. Mon du begriber, at jeg maa lide, kan du, som selv er ung, lettere tilgive og bære over, saa lad mig *bagefter* gjøre dig Regnskab, saa vist som jeg ikke vil, du skal have Lov til at foragte det Navn, jeg bærer, men tving mig ikke til en Samtale nu – jeg kan det ikke.

Jeg er saa træt. Det er meget sent paa Natten.

Du vil tjene mig, skriver du; jeg ved jo for vel, det er svært for dig at tro mig, men *bed* din Moder lade dig bringe Pengene i morgen inden Klokken to. Fru Astrup kan tage imod dem. Paa Tirsdag skulde du modtage Kvittingerne. Og har jeg intet modtaget Klokken to, ved jeg, at jeg maa vælge at kæmpe og at fægte – aa, Gud, Johannes, vidste du, hvor skrækkeligt det er.

Men nu vil jeg forsøge at sove i Haabet.

Herman

INFINITIV OG BISÆTNING SOM STYRELSE FOR PRÆPOSITION

I oldnordisk kunne en præposition ikke direkte styre en infinitiv eller en bisætning (se fx Falk og Torp: *Dansk-norskens syntax* (1900) §§ 150 g, 131; Mikkelsen: *Dansk ordføjningslære* (1911, opr. 1975) §§ 49 till., 138 till.). Konstruktioner der svarer til moderne konstruktioner med præposition + infinitiv eller præp. + bisætning, krævede i oldnordisk et pronominalt el. adverbialt »foreløbigt regimen« for præpositionen, og selve infinitiven eller bisætningen var ekstraponeret:

þeir urðu á þat sáttir at kjósa Einar til erkibyskups
skamt myndi vera til þess er han myndi orrustu eiga við bændr
þá sá ek æ því víðara, alt þar til er ek sá um alla veröld, bæði lönd ok sæ

Dette svarer til moderne tysk, hvor hovedreglen er at en præposition kun indirekte, via eksplikat, kan styre infinitiv eller bisætning:

sie haben sich dazu entschlossen, zwei Wochen zu bleiben
ich verlasse mich darauf, dass du mir hilfst

I moderne dansk er det normale at en subjektivisk infinitiv eller bisætning ekstraponeres og repræsenteres af et eksplikat, »foreløbigt subjekt« på det grammatiske subjekts pladser: